

***Bunul-Simț este elementul fundamental
al Naturii Umane
care prin combinare
dă metode de funcționalitate
în varii planuri emergente:
stăpânind Emoția dă Dreptate,
la un loc cu Rațiunea dă Adevărul,
în conjuncție cu Puterea dă Legea,
asociat cu Democrația dă Ordinea,
resuscitat în Concurență dă Avuție,
moderând instinctul Proprietății dă Bunăstare.***

**Înțelegerea
și explicația
în *Economie*** &

*Prezentarea
adevărului
în spațiul
public*

Ideii focalizate

❖ **Perspectiva cognitivă în *Economie/Economics* :**

- *Problema unghiului de vedere (coordonatele adevărului economic - orizontul de semnificație și scara de conținut);*
- *Problema sintezei (**diviziunea** utilitară a cunoașterii economice și **acoperirea** epistemică a economicității).*

❖ **Grila înțelegerii în *Economie/Economics***

- ***Diferențialele** epistemice ale Economiei;*
- ***Referențialele** înțelegerii și explicației economice.*

❖ **Temeiurile raționale ale comunicării economice**

Cadrul principial

Chipul & asemănarea

*Bunul-simț în societate este respectarea
naturii care nu face salturi*

Semnalele contextului

- **Constatare:** Odată cu apariția, cu circa șapte decenii în urmă, a perspectivei analitice a *Macroeconomiei*, cea mai des invocată știință socială în spațiul public este *Economia/Economics*;
- **Problemă:** Cele mai multe idei eronate prezente în spațiul public sunt de natură economică;
- **Ipoteză:** Percepția realității economice este deformată/blocată de **inconsistența viziunii** analitice/absența ei în situații relevante pentru proiectele sociale transformatoare;
 - ❑ E.g.: **Suficiența** terapiei de șoc în destructurarea modelului societal închis, centralizat și auto-dependent *versus* **deficiența** ei în configurarea modelelor deschise, participative și durabile.

Precizarea termenilor

- Perspectiva științifică deschisă de *Macroeconomie* are **plurivocitate** de conținut și de finalitate, cu grad mare de relativist și indeterminism, pe trei paliere:
 - ❑ Orice problemă are mai multe formulări și acceptă mai multe soluții, cel mai adesea opozabile, toate motivate în scopul obținerii credibilității;
 - ❑ Interpretarea argumentată și rezolvarea rațională aparțin domeniului economic (*știință+acțiune*), transpunerea în realitate se face prin decizia domeniului politic (*putere+proiecții*);
 - ❑ Gândirea economică este prezumtivă. Adevărul în *Economie* se judecă în termeni de necesitate, se aproximează în termeni de posibilitate și se certifică post-factum.

Utilitate și interes

- Operatorii cognitivi ai Economiei survin pe:
 - Relația deterministă **cauză-efect modificată**: cauze suprapuse, efecte neașteptate, cauzalitate circulară, efecte de masă critică, preliminări subiective, corelații etc. (regula **aproximării** determinantilor);
 - **Calcul probabilistic**, măsurare statistică, certificare condiționată (regula realității **intermediare**);
 - Model explicativ **discreționar** și sensibilitate **ideologică** (regula raționalității **parțiale**).
- Fenomenul economic este, experiențial vorbind, mărginit de:
 - aspectele comensurabile în ordinea materială, izvorâte din percepția asupra **utilității** (ca substitut al fericirii);
 - propensiunile evaluabile calitativ ale acțiunii umane, generate de dinamica **intereselor** (ca vehicul al voinței).

Testul științificității

- Consecințele specifice plurivocității gnoseologice se văd:
 - ❖ În dezbateră academică sub forma **confruntării de idei**, proliferarea teoriilor concurente, evadarea în empirism etc.
 - ❖ În spațiul public - **canibalizarea politicilor** economice, haosul acțional etc.
 - ❖ În dezbateră publică sub forma excesului de **opinii neargumentate** și analize nenuanțate (Pălăvrăgeala mediatică=mediacritatea).
- În mod natural, fenomenul economic este fenomen uman:
 - ❖ esența lui se circumscrie **universului diferențialelor** speciei umane: conștiința, rațiunea, emoția, voința etc.; („*Omul, cu voința și forța sa, este sufletul fenomenelor economice*” - Virgil Madgearu)
 - ❖ funcția este creativ-ramdamentală (*poietică*), modelată de **reprezentări** spațiale și temporale diferite ale naturii umane asupra naturii în general (*peisaje*).

Formulara problemei

- Limitarea la linearitate/reducție și determinism nu este suficientă în a obține înțelegere și a da explicații corecte:
 - *Avem nevoie de **grilă conceptuală** unde să distilăm înțelegerea intelectuală și în semnificațiile căreia să construim explicația, pe bază de argumente consistente cu realitatea complexă și completă:*
 - ❖ ***Aceasta este condiția absolută pentru a ne asigura de științificitate în analiza economică și a întemeia ideea de lege economică;***
 - Comunicațional, explicația își atinge ținta înțelegerii prin apel la canale ce țin de cultura generală (starea de azi - canal **îngustat**) și cultura legislației economice (canal **opturat**).
- Grila are două părți: 1) **Perspectivile**; 2) **Refențialele**.

Perspectiva în *Economie*

Gradiența & diviziunea

*Bunul-simț este sursa adevărului
în acțiunea umană*

Complexitatea temeiurilor

- Disonanțele cele mai complicate în înțelegerea și explicația din *Economie* provin din două aliniamente ale contextului teoretic în termenii căruia este formulată o problemă:
 - **Gradiența micro-macro** în *Economie/Economics*;
 - **Diferențierea Economiei** prin conjuncția cu *Natura, Gospodăria, Legea, Puterea, Omul, Comunitatea și Lumea*, amplificată de fragmentarea pe discipline academice.
 - ❖ Pe ambele aliniamente distingem perspective teoretice diferite (unghiuri de vedere) pentru că se aplică la structurări diferite ale realității configurate complex prin: # **acțiunea umană a diferitelor entități acționale/factuale** și # forma interacțiunii/reacțiunii.
- Gradiența și diferențierea constituie perspective conceptuale asupra fenomenului economic, prin care ar trebui să fie posibilă **recompunerea** cu nuanțe perceptive, deci reale, a **unui întreg din ordinea vieții, care este complex**, dar trebuie să fie și complet:
 - ***Economicitatea - formă și rezultat ale acțiunii și interacțiunii umane de tip randamental/tranzacțional.***

Perspectivile în *Economie*

Perspective	Conceptualizare	Tematizări/Disciplină	Vecinătăți
Individ	Microeconomie	Economia firmei, Economia muncii, Contabilitate, Marketing, Economia cercetării, Economia comerțului, Economia informației	Studiul resurselor, Administrație, Ergonomie, Medicina muncii
Societate	Macroeconomie	Finanțe, Economie monetară, Economie industrială	Sociologie
Natură	Economia mediului	Economia agrară, Protecția consumatorului	Ecologie
Gospodărie	Economie naturală	Economia educației	Demografie
Natura umană	Economie comportamentală	Economia cunoașterii, Antropologie economică	Psihologie, Științele cogniției
Normă/lege	Economie instituțională	Economie experimentală, Management	Drept
Putere	Economie politică	Fiscalitate, Economie publică, Statistică	Politologie, Politici publice
Lume	Economie globală	Economie regională, Economia integrării, Economie internațională	Diplomația

Insularizare/tunelizare

- Provocarea pentru înțelegere și explicație este ca acestea să între sub incidența **principiului non-contradicției între perspective** când se formulează complet și se soluționează corect o problemă economică;
 - ❖ Vorbim de analiză economică și de autorul analizei, numit analist economic, doar în cazul unui **integrator de sensuri** sub specia non-contradicției între perspective de înțelegere și explicație a fenomenului economic.
- Trebuie sesizat că pregătirea academică nu acoperă acest fel de a forma **modul economic de gândire**:
 - **Insularizarea** pregătirii și **tunelizarea** specializărilor (pe toate cele patru trepte de învățământ academic) sunt surse pentru Turnul Babel în dezbateră publică.

Dozajul perspectivelor

- Perspectiva este deformată și prin apăsări metodologice, vizibile în publicistica economică:
 - Privirea exclusiv **microscopică** a fenomenului economic aglomerează detaliile, uneori tratate în sine, dar se obturează înțelegerea emergenței specifice fenomenului uman, transpartinic și transcendent/noologic (*comportamentul cognitiv al furnicii*);
 - Privirea exclusiv **telescopică** cuprinde lucrurile mari, poate chiar structura întregului univers economic (**avuția ca materie perceptibilă direct, reprezentările asupra valorilor ca materie întunecată și climatul social ca energie întunecată**), dar pierde specificul faptului individual (*comportamentul cognitiv al condorului*).
- ***Dozajul perspectivelor este deficitar metodologic.***

Disonanțe multiple

- Cadrul referențial al unghiurilor de vedere în procesul analitic în *Economie* oferă surse de disonanță :
 - **Gnoseologică** :
 - ❖ e.g. Înțelegerea nu se poate face în termeni de cauzalitate precisă; explicația recurge la **aproximări** ale adevărului, soluția problemelor nu este **univocă** (a se vedea lipsa concluziilor acceptate, subminarea consensului).
 - **Epistemologică**:
 - ❖ e.g. Științificitatea justifică asumptii într-o **grilă** intelectuală niciodată unanim recunoscută, în mare măsură chiar **necunoscută** (a se vedea haosul referințelor, argumentația improvizată).
 - **Praxiologică**:
 - ❖ e.g. Confuzionarea răspunderii pentru **finalitatea** proiecției cadrului de acțiune (a se vedea obiectivele abandonate/tergiversate/reuate/uite).

Grila înțelegeri Economiei

Referențiale & diferențiale

*Bunul-Simț ia forma puterii de judecată
capabilă de discernământ al opțiunilor*

Recurs la principii

- În opinia mea există două principii ale nevoii de consecvență conceptuală care trebuie scoase în evidență pentru înțelegerea reală a fenomenului economic și explicarea corectă a problemelor:
 - ❖ ***Principiul individuației cognitive consecvente*** = păstrarea inflexibilă a analizei economice în **reperele unei perspective**, pe traseul complex de la ipoteze la concluzii;
 - ❖ ***Principiul alianței compatibile (înrudirii nedegenerative)*** = **evaluarea** riguroasă, după metode specificate, a **consecințelor** unei concluzii circumscrise unei perspective asupra semnificațiilor celorlalte perspective conceptuale ale *Economiei*.
- În dezbateră publică, ba chiar și în cea profesionalizată, încălcarea acestor principii pare să fie regula.

Puzzle mental

- Depășirea sincopelor în înțelegere și explicație presupune realizarea unei **viziuni structurale** asupra congruenței realității economice;
- În decelarea corectă a fenomenului economic urmăm procedeul de tip puzzle, finalizabil doar când există capacitatea de a vizualiza soluția de aranjare piesă cu piesă, după **regula acoperirii** întregii suprafețe.
- Operația concretă nu reușește dacă nu există exercițiul intelectual al **legării lucrurilor**:
 - ❖ Metoda analizei structurale, bunăoară, sugerează identificarea unor referențiale unice de tip descriptori pentru oricare **perspectivă diferențială**, compatibili însă cu esența fenomenului economic ca fenomen uman, surprinsă prin **referențiale**.

Grila înțelegerii *Economiei*

Referențiale Diferențiale	Sursa	Scopul	Motivația	Lucrul	Performanța	Străpungerea	Procesul
Microeconomie	Individul	Avuția	Prosperitate	Bunul privat	Profitul	Inovația	Creșterea
Macroeconomie	Interindiv- dualitatea	Bunăstarea	Climatul social	Bunul public	Excedentul	Reglementare	Dezvoltarea
Ecologie	Diversitatea	Supraviețuire	Evoluția	Echilibrul	Alianța	Conștientizare	Viața
Economie naturală	Familia	Subzistența	Siguranța	Asocierea	Confortul	Empatia	Implicarea
Economie comportamentală	Natura umană	Împlinirea	Inteligența	Individuația	Conviețuirea	Procedura	Socialitatea
Economie instituțională	Contextul	Funcționarea	Libertatea	Drepturile	Progresul	Cultura	Legiferarea
Economie politică	Controlul	Ordinea	Interesele	Echitatea	Coeziunea	Democrația	Guvernarea
Economie globală	Deschiderea	Emergența	Specia	Accesul	Armonia	Globalizarea	Cooperarea
Economics	Omul	Raționalitate	Emancipare	Bunurile	Civilizația	Scientizarea	Reproducere

Resemnificarea operațiilor

- Conform grilei a înțelege în *Economie* presupune a identifica faptul specific și a **încadra corect problema** lui:
 - ❖ Întâi, a preciza din ce **diferențial** conceptual face parte;
 - ❖ Apoi, a te asigura de **compatibilitatea analitică** numind **descriptorii specifici** după: #sursă, #scop, #motivație, #lucru, #performanță, #străpungere, #proces.
- ***A explica în Economie înseamnă a contextualiza înțelegerea în repererele grilei conceptuale, a scoate în evidență relevanța teoretică și practică a legăturilor dintre perspective/diferențiale.***
- **Eroarea epistemologică** fatală constă în a înțelege problema în referențialele unei perspective și a propune soluție justificată în referențialele altei perspective.

Marea bifurcație

- Cel mai bine percepem sugestia urmărind, bunăoară, gradația diferențialului conceptual numit „**proces**” și corespondența cu cel mai tare diferențial pentru fundamentele fenomenului economic ca fenomen uman numit „**sursa**”;
 - Indiferent de divizarea cogniției economice, din care să rezulte oricâte perspective, tematizări, discipline, teorii, abordări etc. ale științei economice, consistența oricărui fapt economic este că se poate înțelege a fi în esență o expresie (perspectivă, unghi de vedere) a fenomenului uman:
 - ❖ ***omul este măsura tuturor lucrurilor economice (și în sensul „Facerii”, dar și al „Desfacerii & Refacerii”).***
- Azi aceste percepții nu sunt evidente pentru că știința economică încă e în faza de „înmulțire” prin diviziune, fiind aproape însă de marea sinteză. *O Economie a totului va să vină!*

Sursa acțiunii

- Sursa acțiunii, din orice perspectivă conceptuală am analiza lucrurile (*Individ, Societate, Natură, Gospodărie, Natură Umană, Normă, Putere, Lume*), reprezintă moduri de descriere a **avatarurilor omului** și ale umanității;
 - ❑ ***Economia* este o știință despre om și acțiunea lui randamentală, înțelegerea și explicația întemeindu-se pe elementele **dinstinctive** ale naturii umane.**
- Ceea ce face ca omul să fie special în natură - care, se știe, „**nu face salturi**” - este ceva propriu naturii lui, liberul arbitru reglat prin *Bunul-Simț*;
 - ❖ Bunul-Simț zădărnicește extremele, moderează excesele și **limitează indeterminismul**, rărește „**lebădele** negre”.
- ***Ca problemă de raționalitate Economia nu poate avea o soluție întreagă.***

Punctul arhimedic

- Chiar și când utilizăm cuvântul mecanism, cu rezonanță non-subiectivă, în *Economie* are/ar trebui să aibă sensul de **regulă procedurală**/regularizare a structurării fenomenului economic, un lucru ieșit din confirmarea ca validă/eficientă a unei experiențe/interacțiuni și acțiuni/reacțiuni umane.
- Piața/Schimbul, bunăoară, este **mecanismul experienței** oamenilor în a trage foloase din diferențialele raționale și acționale ale speciei, care impun **inter-relaționarea** în satisfacerea diversității așteptărilor individuale.
 - ***Ca experiență umană, piața este exclusiv expresia voinței omului de a fi el însuși liber, rațional și fericit.***
- *Semnificația conceptualizării în Economie pornește de la om, rămâne fixată de esența fenomenului uman și revine mereu, din orice rătăcire spirituală, la natura speciei.*

Regula de aur

- Relaționarea referențialelor „proces” și „sursă” ne ajută – între altele - să ieșim din capcana cognitivă a „**mecanismului**” (un produs al modelului intelectual de cunoaștere al Fizicii mecanice extins pervers la studierea societății) și să adoptăm metafora cognitivă cea mai apropiată de constituția Naturii, cea a „**peisajului**”;
 - ❖ e.g. Înțelegerea crizei ca **rătăcire în peisaj** a omului, iar nu ca supraturare/subturare a unui mecanism (*apel la hartă, nu la bardă!*);
 - Reducționismul mecanic în descrierea fenomenului economic numit criză ne duce în **paradoxul speciei**: *ești ființă inteligentă dacă gândești, dar ca să fii inteligent trebuie să simți, să ai conștientă și discernământ!*
- Pentru ca peisajul să existe trebuie să funcționeze regula de aur a Naturii Umane: **omul nu se pierde în peisaj!**

Tulburarea percepției

- **Amestecul de planuri de analiză**, rezultat din amestecul de percepții, favorizează tratarea ideologică, deschide gâlceava pe pretenții fără argument și proiecții fără temeii.
- Un exemplu: Zicerea „*Deși avem creștere mare, nu se simte în buzunare*” (copy-paste din opera străzii!); Conceptul de creștere economică este relevant în semnificațiile perspectivei *Microeconomiei*, deși este înțeles din perspectiva *Macroeconomiei* (ca expresie statistică);
- În partea a doua a zicerii, însă, se amestecă semnificații:
 - Distribuirea/redistribuirea veniturilor - funcție a altei perspective, *Economia politică* (potențialitatea micro/macro a creșterii se concretizează/actualizează via politici manageriale/economice).
- Problema veniturilor are **o soluție** în termenii funcției de producție = *Microconomie* (conjuncția efortului și disjuncția efectului, imperiul necesității=**contract individual**), **altă soluție** în termeni de dezvoltare socială = *Macroeconomie* (imperiul posibilității=**aranjamente publice**) și **o soluție radical diferită** în sfera de semnificații a Puterii = *Economia politică* (imperiul voinței=**decizii discreționare**).

Valori liminale

- Într-un fel metodic, grila consistenței conceptuale a discursului economic repune în drepturi **statutul științific** în *Economie*, în toate tematizările și disciplinele academice, implică emergența simțurilor în testarea funcționalității a ceea ce este adevărat.
- Fundamentul acestei restituirii vine din distilarea aliniamentelor de **clasă de semnificații** în privința înțelegerii fenomenului economic:
 - **Prin marcarea sursei acestuia, în toate expresiile datorate perspectivelor conceptuale, fenomenul economic este exclusiv un fenomen uman, placenta adevărului.**
- Consecința principală a clasificării este că oricum am aborda fenomenul economic, în orice termeni am formula problemele, soluțiile acestora trebuie să țintească **valori** invariabil compatibile cu **existența speciei** umane și **reglarea vieții sociale** (un mod special de răspuns la Principiul Goldilocks).
 - ❖ *Omul inventează Piața; Piața nu emană omul!*

Reconstrucția *Economiei*

- Grila oferă elemente pentru a susține nevoia reconstrucției *Economiei* într-un sens **compatibil cu orice știință** (inclusiv cu științele experimentale) care utilizează metodologiile deductive și inductive în calibrarea adevărului pornind de la reprezentarea primară a realității dată de **simțuri** (*singura șansă a Economiei de acceptanță în familia științelor tari*);
 - ❖ **Cheia**: întemeierea înțelegerii fenomenului economic pe diferențialul esențial al fenomenului uman:
 - **Bunul-Simț** = *simțul inefabil/emergent al rămânerii în peisaj*, temeiul sinergic pe care omul devine măsura tuturor lucrurilor.
- **Reglarea vieții** (homeostazia) și a **acțiunii omului**, inclusiv a acțiunii randamentale este funcția Bunului-Simț.
Homeostazia vieții sociale/climatului social – Simțul Comun.

Alianța cognitivă

Emergența & sinteza

*Forma funcțională a climatului social
este starea de emergență a Bunului-Simț
cristalizată ca Simț Comun.*

Dubla miză

- **Miza** epistemologică **atinsă** prin intermediul grilei:
 - Avem la un loc **reprezentarea structurală** a părților, ca repere de coerență și consistență pentru înțelegere și explicație;
 - ❖ Repererele (diferențiale & referențiale) vin de se leagă ca într-un colț de natură/natură umană, compun un peisaj/mediu/climat ce poate fi privit/contemplat, analizat, înțeles, explicat, organizat, conservat/stabilizat, schimbat!.
- **Miza** epistemologică **de atins**:
 - să se **compună** (consistent) și să se **descompună** (coerent) **întregul** (*alianța cognitivă a furnicii și condorului*) ;
 - ❖ ***ceea ce leagă părțile într-un întreg să fie funcțional în termeni de înțelegere și explicație pentru fenomenul economic ca fenomen uman!***

Doi iepuri

- Dificultatea majoră în privința construirii explicației întregului conceptual și a relației lui cu părțile survine din două motive:
 - ❖ Primul - exercițiul intelectual în știința economică s-a rodat în a opera mai degrabă cu **conceptualizări parțiale** (insuficiente pentru întreg);
 - ✓ Riscul este că, de regulă, generalizăm eronat.
 - ❖ Al doilea, soluțiile la problemele generale sunt judecate și justificate în practica societală prin **referențialele *Economiei politice***;
 - ✓ Riscul este că economicitatea se diminuează cu valoarea tranzacției electorale. *Aici este vortexul ieșirii din peisaj!*

Ținte consecvente

- Abordarea înțelegerii și a explicației, inclusiv a modului lor de justificare, este **diferită în contexte diferite**:
 - ❑ **Epistemologic** - determinantă este **înțelegerea** fenomenului pentru a **elabora o explicație** validă;
 - ❖ Grila oferă o procedură de compatibilizare a cogniției în *Economie* cu experiența științifică istoric omologată (*evitarea dogmatismului*).
 - ❑ **Comunicațional** - esențială este **explicația** argumentată pentru a **genera înțelegere** corectă.
 - ❖ Spațiul public ar trebui să fie permisiv culturii argumentului, deschis confruntării de *idei* și critic cu *opiniile* (*evitarea zgomotului*).
 - ❑ **Strategic** – decelarea semnificațiilor necesare înțelegerii și explicației economicității în reperele tuturor științelor umane, prin ***sinteza integrală***.

Sinteza ultimă

Calea de abordare	Originea	Forma	Recompensa	Scopul
Logica	Cauza	Starea	Regula	Efectul
Fiziologia	Nevoia	Viața	Stimulul	Funcționarea
Biologia	Percepția	Procesul	Normarea	Homeostazia
Psihologia	Motivația	Voința	Reglarea	Satisfacția
Antropologia	Conștiența	Comportamentul	Siguranța	Conviețuirea
Axiologia	Viziunea	Idealul	Confortul	Valoarea
Sociologia	Acțiunea	Agenții	Politicile	Climatul
Economia	Alegerea	Factorii	Contractul	Eficiența
Sinteza	Proiectul	Peisajul	Stabilitatea	Bunăstarea

Întoarcerea fiului rătăcitor

- Grila sintezei ultime relevă temeiul readmiterii *Economiei* în **clubul științelor** care se ocupă de viața omului, de aventura lui ca ființă socială, astfel:
 - ❖ Modul economic de gândire se formează în lichidul amniotic al vieții, în toate expresiile ei;
 - ❖ Cognația economică devine consistentă cu ideația Biologiei, Psihologiei, Sociologiei etc.;
 - ✓ Arhitectura conceptuală a științei economice se reface în termeni antropici;
 - ❖ Învățământul superior economic iese din deșertul abstracțiunilor și autismul specializărilor;
 - ❖ Cercetarea științifică a domeniului economic scapă de empirismul steril și imitarea Fizicii;
 - ❖ Comunicarea din spațiul public adoptă limba vie.
- ***Interpolarea Economiei în științele vieții omului o vindecă de autosuficiență.***

Halou & profil

Sinteza ultimă

ne ajută să facem ca *Economia* să nu mai fie doar strănepoata târzie a profețiilor (prin faptul că prezice, prezumă), fiica conceptuală a credinței (pentru că altfel n-ar avea zestre) și sora metodologică a medicinei (când prescrie).

Știința economică devine ea însăși când ne asigură de înțelegerea efectelor pe care utilitatea și/sau interesul le au/are asupra fenomenului uman în întregul său și ne convinge de ceea ce este necesar în „tratarea” omului de prea multă sau prea puțină raționalitate.

*Mulțumesc
pentru
atenție!*